

Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi**Asiantuntijalausunto hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 22 §:n muuttamisesta (HE 243/2022 vp)**

Hallintovaliokunta on pyytänyt Liikenne- ja viestintävirastolta lausuntoa hallituksen esityksestä HE 243/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 22 §:n muuttamisesta. Liikenne- ja viestintävirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausunnossaan seuraavaa:

Liikenne- ja viestintävirasto kannattaa ehdotettuja lainsäädäntötoimia, jotka voimaantullessaan selkeyttävät oikeustilaa, tehostavat viranomaisten yhteistyötä sekä yksinkertaistavat virka-apuun ja eräitä tietojen luovuttamiseen liittyviä menettelyjä. Virasto on osallistunut hallituksen esityksen valmisteluun ja kommentoinut sitä valmistelun aikana.

1 Esityksen tavoitteet

Liikenne- ja viestintävirasto pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. Viranomaisyhteistyön ja sitä tukevan sääntelyn kehittäminen on tärkeää Suomen kyberturvallisuuden kehittämiseksi ja varmistamiseksi. Liikenne- ja viestintävirasto korostaa yhteistyön merkitystä erityisesti hallituksen esityksessä mainittujen tahojen, kuten poliisin, suojelupoliisin ja Puolustusvoimien kanssa. Tietoturvaloukkausten selvittäminen ja ennaltaehkäiseminen edellyttävät monissa tapauksissa vastavuoroista tietojen vaihtoa, tiivistä yhteistyötä ja toimia usealta toimivaltaiselta viranomaiselta. Ehdotuksessa on tärkeää löytää tasapaino yhtäältä viranomaisten tiedonjaon mahdollistamisen ja toisaalta viestinnän luottamuksellisuuteen tai salassapitoperusteisiin tehtävien rajoitusten välillä. Merkittäviä tietoturvaloukkauksiin ja niiden uhkiin liittyvän tiedonvaihdon sujuvoittaminen on erityisen tärkeää muun muassa kyberturvallisuuden uhkatason nousun myötä.

2 Esitykseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut*Virka-apu*

Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014, myöhemmin SVPL) 309 §:n 1 momenttiin ehdotettavaa lisäystä, joka selventää oikeustilaa ja mahdollistaa virka-avun saamisen poliisilta, suojelupoliisilta ja Puolustusvoimilta merkittävien tietoturvaloukkausten tai -uhkien selvittämiseksi sekä niistä aiheutuvien vaikutusten poistamiseksi. Liikenne- ja viestintävirasto pitää myös kannatettavana, että virasto voisi jatkossa päättää itse antamastaan virka-avusta, sillä tämä yksinkertaistaa virka-apuun liittyviä hallinnollisia menettelyjä. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto pitää sääntelyn selkeyden vuoksi perusteltuna ehdotetun 309 §:n 4 momentin tarkennusta siitä, että myöskään saman pykälän 1 momentin mukainen virka-avun antaminen ei oikeuta Liikenne- ja viestintävirastoa antamaan toiselle viranomaiselle tietoja viesteistä, välitystiedoista tai sijaintitiedoista taikka luottamuksellisen radiolähetysten sisällöstä ja olemassaolosta.

Viestinnän välittäjien oikeus luovuttaa tietoturvaloukkauksia koskevia tietoja Liikenne- ja viestintävirastolle

Liikenne- ja viestintäviraston tehtävät tietoturvaloukkausten estämiseksi ja selvittämiseksi sekä tilannekuvan ylläpitämiseksi edellyttävät aktiivisesti tietoja havaituista tietoturvaloukkauksista sekä niitä koskevista uhkista. Kuten hallituksen esityksestä käy ilmi, SVPL:ssä ei tällä hetkellä ole nimenomaista säännöstä, jossa viestinnän välittäjä oikeutettaisiin luovuttamaan havaitsemiinsa tietoturvaloukkauksiin liittyviä välitystietoja tai viestin sisältöä oma-aloitteisesti Liikenne- ja viestintävirastolle, jonka lakisääteisenä tehtävänä kuitenkin on kerätä tietoja tietoturvaloukkauksista. Lisäksi nykysääntely on edellyttänyt sitä, että tietoturvaloukkaus on tullut Liikenne- ja viestintäviraston tietoon, jotta virasto on voinut tiedonsaantioikeuksiensa puitteissa pyytää viestinnän välittäjältä siihen liittyviä välitystietoja ja viestejä. Näin ollen Liikenne- ja viestintävirasto pitää ehdotettua uutta SVPL 316 a §:ää erittäin kannatettavana, sillä se selkeyttäisi oikeustilaa ja yhteistyötä viestinnän välittäjien, kuten teleyritysten ja yhteisötilaajina toimivien yritysten ja virastojen, kanssa huomattavasti. Oikeustilan epäselvyys tällä hetkellä on viivästänyt joidenkin tapausten selvittämistä, kun viestinnän välittäjä ei ole katsonut voivansa luovuttaa tietoja kuin yksilöidystä viranomaisen tietopyynnöstä SVPL 316 §:n 2 momentin nojalla. Tällöin esimerkiksi tietoja merkittävästä palvelunestohyökkäystilanteesta ei ole saatu kuin tekemällä useita perättäisiä tietopyyntöjä, kun tietoja on saatu vähän kerrallaan. Tapausten selvittämisen ja kattavan tilannekuvan saamisen kannalta tehokkaampaa olisi, jos oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen olisi yksiselitteisesti sallittu. Liikenne- ja viestintävirasto korostaa, että useissa tapauksissa tietoturvaloukkausten tai niiden uhkien selvittäminen edellyttää mahdollisimman nopeita toimia. Toiminnan aikakriittisyydestä johtuen Liikenne- ja viestintävirasto toivoo saavansa ilmoituksia mahdollisimman pian sen jälkeen, kun toimija on havainnut tai toimijan tietoon on tullut tietoturvaloukkaus tai sen uhka.

Vaitiolovelvollisuus ja viesteihin liittyvien tietojen luovuttaminen

Liikenne- ja viestintävirasto pitää erityisen kannatettavana ehdotettua muutosta SVPL 319 §:n 2 momentin 2 kohtaan, jonka perusteella Liikenne- ja viestintävirastolla olisi jatkossa oikeus luovuttaa tietoja viesteistä ja välitystiedoista myös Euroopan unionin ja Pohjois-Atlantin liiton sellaiselle toimielimelle, elimelle tai virastolle, jonka tehtävänä on ennalta ehkäistä tai selvittää viestintäverkkoihin ja -palveluihin kohdistuvia tietoturvaloukkauksia. Liikenne- ja viestintävirasto kannattaa lisäksi SVPL 319 §:n 5 momentin kumoamista, sillä tämä yksinkertaistaisi tietojen luovuttamiseen liittyviä hallinnollisia menettelyjä.

Tietojen luovuttaminen merkittävässä tietoturvaloukkauksessa tai -uhkassa

Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä, että viranomaiset voisivat sääntelyn perusteella muodostaa selkeän kuvan tietojen luovuttamista koskevista oikeuksista erityisesti merkittävässä tietoturvaloukkaustilanteissa tai niiden vakavissa uhkissa. Liikenne- ja viestintävirasto kannattaa esitystä tiedonvaihdon rajoitteiden lieventämisestä ja tuomisesta yhdenmukaisten luovutusedellytysten piiriin vakavissa tapauksissa ehdotetun SVPL 319 a §:n mukaisesti. Tällä hetkellä Liikenne- ja viestintävirastolla on oikeus luovuttaa merkittäväänkin tietoturvaloukkaukseen tai sen uhkaan liittyviä välitystietoja ilman viestinnän osapuolen suostumusta poliisille, suojelupoliisille ja Puolustusvoimille vain niissä tilanteissa, joissa jokin näistä viranomaisista on itsekkin todennäköisen tietoturvaloukkauksen tai sen uhkan kohteena. Liikenne- ja viestintävirasto korostaa kuitenkin samanaikaista tarvetta varmistaa sille tietoja vapaaehtoisesti luovuttavien tahojen luottamus. Tähän nähden on erittäin kannatettavaa, että esityksen mukaisesti tietojen luovuttaminen olisi viranomaiselle harkinnanvaraista. Ehdotuksen kannalta on myös tärkeää, että ehdotettu säännös mahdollistaisi vastavuoroisen tietojen luovuttamisen myös Liikenne- ja viestintäviraston suun-

taan merkittävässä ja vakavissa tietoturvaloukkaustilanteissa tai niitä koskevissa uhkissa, sillä muuten Liikenne- ja viestintävirasto voi joutua reagoimaan tällaisiin loukkauksiin ja uhkiin vajavaisilla tiedoilla.

Liikenne- ja viestintäviraston näkemyksen mukaan ehdotuksen soveltamiskynnys voi kuitenkin muodostua korkeahkoksi, sillä soveltamisalaan kuuluisivat perustelujen mukaan pelkästään erittäin vakavat tilanteet. Pykäläluonnoksen mukainen usean kumulatiivisen kriteerin täyttymisen vaatimus saattaa nostaa soveltamiskynnyksen varsin korkealle, mikä voisi käytännössä rajoittaa uusien säännösten hyödynnettävyyttä. Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä, että asiaa arvioitaisiin viimeistään siinä vaiheessa, kun lainsäädännön soveltamisesta on saatu käytännön kokemusta. Soveltamiskäytäntöön ja -kynnykseen vaikuttaa myös pykälän 1 momentin listaus yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että elintärkeiden toimintojen rajaaminen vain välttämättömiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden osalta voi aiheuttaa tulkintaongelmia tulevaisuudessa. Kyseessä on hankala toimijaa koskeva rajanvetotilanne, jossa pohditaan, täyttyykö esitetyn pykälän soveltamiskynnys sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita koskevassa tietoturvaloukkaustilanteessa.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää erittäin kannatettavana ehdotusta siitä, että saatujen tietojen käyttöä ei olisi rajattu yksittäisen tapahtuman selvittämiseen, jolloin tietoa voitaisiin käyttää yhteiskunnan hyväksi myös vastaavan kaltaisten tietoturvaloukkausten ennalta havaitsemiseksi ja selvittämiseksi.

Liikenne- ja viestintävirasto kannattaa myös henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa ja Puolustusvoimissa annettujen lakien muuttamista samassa yhteydessä.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom